Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Mariani Izaskun Estanga Uriarte

Tolosa, Gipuzkoa (1933)

Aurkibidea

Biografia

Solana kalean jaioa, gurasoak Betelukoak zituen. Taberna izan zuten bertan, eta gero hotel modukoa Laskurain kalean, 19 apopilokoa. Lau senide ziren. Mojetan ikasi zuen. 12 urterekin hasi zen lanean, etxeko negozioan. Gero, neskame ere egon zen Oiartzunen eta Donostian. Tolosar batekin ezkondu zen 1961ean, Irunera. 'Txingudi' ikastolako sortzaileetako bat da; bertan egin zuen lana 40 urtean.

Zintak

TOL-053

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2011-06-29
- **Iraupena**: 61 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Oruesagasti, Ainitze

TOL-054

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2011-06-29
- **Iraupena**: 77 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. "Tingladua" eta gurasoen ostatua

- **Erref**: TOL-053/003
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:02:14. **Bukatu**: 00:03:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:
Tolosako azoka "tingladua" esaten dioten toki batean egiten da. Garai batean, arkumeak, hegaztiak eta untxiak bizirik saltzen ziren bertan. Gurasoek ostatua zeukaten eta apopilo jendea izaten zen bertan.

2. Dendako merkantzia Txerri plazan salgai

- **Erref**: TOL-053/005
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:03:20. **Bukatu**: 00:04:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Azoka polita egiten zen Txerri plazan larunbatetan. Tokia deskribatzen du. Bello oihal dendak, Muñagorrik, Urkiolak, Begiristain sastreak, Lunbresek... dendako merkantzia plazan jartzen zuten salgai, baserritarrak dendetara ez sartzeko.

3. Tingladua eta Txerri plaza

- **Erref**: TOL-053/006

- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:04:46. **Bukatu**: 00:05:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Larunbatetan, Txerri plazan zaldiak, astoak, txerriak, ahuntzak... saltzen ziren. "Tingladuan", berriz, jatekoa erosten zen. Astelehenetan, behiak eta idiak... saltzen ziren.

4. "Tolosa? Astoen herrie"

- **Erref**: TOL-053/007
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:05:54. **Bukatu**: 00:07:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Ordiziarrek Tolosa "astoen herrie" zela esaten omen zuten. Baserritarrak Tolosara astoarekin jaitsi ohi ziren: astoari saski bana alde bakoitzean jarri, eta marmita eta uztekin betetzen zituzten. Nafarroa aldetik, Berastegitik, Bedaiotik... jaisten ziren baserritarrak salmenta egitera.

5. "Gota de leche", behartsuei laguntzeko

- **Erref**: TOL-053/009
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:07:46. **Bukatu**: 00:09:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra ondorenean, esnearen kalitatea aztertzeko probak egiten ziren. Esnezaleek "arbitrios" izeneko zerga-mota ordaindu behar izaten zuten herrian sartzearren. "Gota de leche" izenez ezagutzen zen zentro baten esnea entregatu behar izaten zen: behartsuentzako izaten zen esne hura.

6. Inoxentxi taberna, gurasoena

- **Erref**: TOL-053/011
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:10:22. **Bukatu**: 00:11:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:
Gurasoek Inoxentxi taberna eduki zuten. Amaren izena zuen tabernak. Marianik bost urte egin arte eduki zuten taberna. Amandreak zaintzen zituen Mariani eta anaia.

7. Rondilla kalean, zezen-plaza aldean eta Laskurain kalean bizitakoa

- **Erref**: TOL-053/012
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:11:21. **Bukatu**: 00:12:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Taberna utzi zutenean, Rondilla kalean, Maria-enea gainean, bizi izan ziren. Eta handik, berriz, zezen-plaza aldeko Iraetaneko etxetan bizi izan ziren. Ondoren, Laskurain kalera joan ziren bizitzera, eta han hasi ziren apopiloak hartzen. Garai hartan, jendeak maiz aldatu ohi zuen bizilekua.

8. Ostatuko apopiloak

- **Erref**: TOL-053/013
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:12:20. **Bukatu**: 00:13:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Ostatu-etxea oso handia zen. Urkizutik kalera lanera jaitsitako baserritarrek astea pasatzen zuten bertan, esaterako. Soldadutza egiten ari zen jendea ere egon ohi zen ostatuan.

9. Errazionamendua

- **Erref**: TOL-053/014
- **Iraupena**: 0:01:22. **Hasi**: 00:13:17. **Bukatu**: 00:14:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra ondoren, errazionamendua izaten zen. Umetan, Marianirentzat garrantzitsua zen erne egotea janaria herrira noiz iristen zen jakiteko. Gizon bat danborrarekin ibili ohi zen, herriko jakineko tokietan, errazionamendua noiz izango zen iragartzen.

10. Enkarguak egiten, "bi xox" ateratzeko

- **Erref**: TOL-053/015
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:14:39. **Bukatu**: 00:15:32

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra ondoreneko urteak tristeak izan ziren haurrentzat. Jendearentzako enkarguak egiten aritzen zen Mariani, "bi xox" ateratzeko. Arratsaldetan joaten zen eskolara, josten ikastera.

11. 19 apopilo etxean

- **Erref**: TOL-053/016
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:15:32. **Bukatu**: 00:16:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Etxe guztia apopiloz beteta izaten zuten: 19 apopilorentzako oheak zituzten. Marianiren familia, gela batean bizi zen; bi alabak eta gurasoek gela batean egiten zuten lo, eta, bi semeek, berriz, jangelan. Etxea dirua ateratzeko prestatuta zuten.

12. Aita 'Aliron'-en eta ama ostatuan

- **Erref**: TOL-053/017
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:16:31. **Bukatu**: 00:18:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Tolosaldeko lantegiak

Laburpena:
Mariniren aitak 'Aliron. Luminia' lantegian egiten zuen lan: betuna eta argizaria egiten zituzten. Etxean, apopiloei ematen zioten zerbitzua eta prezioa aipatzen ditu. Ama aritzen zen lan horiek egiten. Marianik 12 urte egin arte kanpoko pertsona bat aritzen zen amari laguntzen; gero, Mariani hasi zen amarekin.

13. Tolosanako "labaderoa"

- **Erref**: TOL-053/018
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 00:18:11. **Bukatu**: 00:19:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
Astelehenetan, pertsona baten laguntza izaten zuen arropak garbitzeko. Arropa "barreñu" batean hartu, eta hura buru gainean jarrita joaten ziren "labaderora". Tolosana paper-fabrika ondoan zegoen "labaderoa". 10-12 emakume elkartzen ziren han, eta eguna ematen zuten arropa garbitzen.

14. Ostatua, euskal eskola izandakoa

- **Erref**: TOL-053/019
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:19:11. **Bukatu**: 00:20:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Ostatua, eraikina bera, euskal eskola izandakoa zen. Logelak nolako ziren kontatzen du.

15. Apopiloen bazkariak

- **Erref**: TOL-053/020
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:20:38. **Bukatu**: 00:22:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Ostatuko kontuak aipatzen ditu. Apopilo gehienak elkarrekin bazkaltzen zuten: 12 lagun inguru izaten ziren bazkaritan. Trenbideetako langileei, jana eramateko prestatzen zitzaien. Bazkaritako menua aipatzen du.

16. Menuak

- **Erref**: TOL-053/021
- **Iraupena**: 0:03:21. **Hasi**: 00:22:04. **Bukatu**: 00:25:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Ostatuko menuari buruz hitz egiten du.

17. Aitonaren artilezko galtzeri eta mantarrak

- **Erref**: TOL-053/022
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:25:25. **Bukatu**: 00:26:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Umetatik aritu izan da etxeko lanetan. Aitona artzaina zen, eta hark erakutsi zion puntuan egiten. Aitonak ardiak zituen, eta, haria egiten zuen. Artilezko galtzerdiak eta mantarrak egiten zituen baserriko lanetan aritzeko. Amonak, berriz, finagoak egiten zituen; saltzeko.

18. Aitonak haria nola egiten zuen

- **Erref**: TOL-053/023
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:26:45. **Bukatu**: 00:28:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Aitonak haria nola egiten zuen kontatzen du. Aitona-amonak Betelukoak zituen.

19. Udaran, Betelura

- **Erref**: TOL-053/024
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:28:30. **Bukatu**: 00:29:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Aisia » Oporrak

Laburpena:
Aitona-amonak eta gurasoak Betelukoak zituen, eta udarak han pasatu ohi zituzten. 12 urtez geroztik, ez zen joan Betelura festetara etxean lan egin behar baitzen.

20. Zoruari argizaria eman eta "lustrea" atera

- **Erref**: TOL-053/025
- **Iraupena**: 0:01:53. **Hasi**: 00:29:39. **Bukatu**: 00:31:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Etxean apopiloak zituztenez, egunero lan egin behar izaten zuten. Igande arratsaldetan, deskantsua hartu ohi zuten. Zoruari argizaria eman behar izaten zitzaion hilean behin; eta egunero aritzen ziren distira ateratzen. Lan hori nola egiten zen kontatzen du.

21. Goizean goizetik etxea garbitzen

- **Erref**: TOL-053/027
- **Iraupena**: 0:00:36. **Hasi**: 00:32:44. **Bukatu**: 00:33:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Etxea distiratsu ikusteko ilusioa izaten zuten. Goizean goizetik hasten ziren etxea garbitzen, 11etara erosketak egitera joan eta 12etarako bazkaria prest izateko.

22. Betelura bizikletaz, haragi bila

- **Erref**: TOL-053/028
- **Iraupena**: 0:01:15. **Hasi**: 00:33:20. **Bukatu**: 00:34:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:
40ko hamarkadatik aurrera, errazionamendu garaian, Betelura joaten zen bizikletaz. Han, osaba harakina zuten, eta etxerako janari bila joaten zen. Bizilagunei ere ekartzen zien jeneroa Betelutik. Bidean, karabineroak egoten ziren, eta, janaria harrapatuz gero, konfiskatu egiten zuten.

23. 12 urtera arte Jesusen Alabetan ikasia

- **Erref**: TOL-053/029
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:34:35. **Bukatu**: 00:35:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
12 urtera arte, Tolosako Jesusen Alabak ikastetxean egin zituen ikasketak. Ez zen egunero joaten eskolara; etxean lagun behar izaten zuen. Umeek etxeko zereginetan parte hartu behar zuten, ohituraz. Marianiren amak esan ohi zuen: "lana egiten ez duenak ez du jaten, ez du beharrik, ez da nekatzen".

24. Etxeak txukun-txukun egon behar

- **Erref**: TOL-053/030
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:35:52. **Bukatu**: 00:37:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:
Amaren laguntzailea behin gaixotu zeneko pasadizoa kontatzen du. Anaia zaharrenak lagun zion amari sukaldea garbitzen. Etxeak txukun-txukun egon behar zuen. Etxearen egitura nolako zen kontatzen du.

25. Errazionamendurako txanda egitera

- **Erref**: TOL-053/033
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:38:09. **Bukatu**: 00:39:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Errazionamendua tokatzen zenean, goiz joan behar izaten zen txanda hartzera; denda seietan irekitzen bazen, Mariani lauetarako joaten zen. Errazionamendua bi egun lehenago iragartzen zen: non eta noiz emango zen haragia esaten zuten, esaterako.

26. Jesusen Alabak ikastetxea

- **Erref**: TOL-053/034
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:39:49. **Bukatu**: 00:41:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:
Jesusen Alabak ikastetxeari buruz hitz egiten du. Lehenengo jaunartzea egin arte, neska eta mutil elkarrekin ikasten zuten. Handik aurrera, mutilak eskolapioetara joaten ziren, eta neskek bertan jarraitzen zuten ikasten 14 urtera arte. Mariani 12 urtera arte ibili zen eskolan.

27. Bere etxean ere apopiloak

- **Erref**: TOL-053/036
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:42:17. **Bukatu**: 00:43:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
- Lanbideak » Trenbideko langileak

Laburpena:
Ezkondu ondoren, bere etxean ere apopiloak hartu zituen; hiru gela zituen horretarako. Gurasoenetik ikasiko ofizioari jarraitu zion. Marianiren senarra trenbideetako langilea zen.

28. Eskolako oroitzapenak

- **Erref**: TOL-053/037
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:43:07. **Bukatu**: 00:44:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararekiko sentimendua

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:
Eskolako oroitzapenak kontatzen ditu. Andoaingo moja batekin euskaraz hitz egiten zuen: moja horrek, euskaraz hitz egite aldera, ume batzuei eginkizunak jartzen zizkien eskola orduz kanpo.

29. Eskolara beti berandu

- **Erref**: TOL-053/038
- **Iraupena**: 0:03:39. **Hasi**: 00:44:35. **Bukatu**: 00:48:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Mariani sekula ez zen garaiz iristen eskolara; beti atea itxita egoten zen bera iristerako, eta etxera joan eta hango lanak egin behar izaten zituen. Eskolara sartzeko ordua atzeratu zioten arren, ez zen garaiz iristen; antza, bere amak nahiago zuen etxean geratzea hango lanetan laguntzen. Batzuetan, eskolako atean geratzen zen, eta bera kasa ikasten zuen eguneko lezioa.

30. "Muerte" h-z idatzi zuenekoa

- **Erref**: TOL-053/040
- **Iraupena**: 0:02:26. **Hasi**: 00:48:43. **Bukatu**: 00:51:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak

Laburpena:
Eskolako pasadizo bat kontatzen du. "Muerte" hitza beharrean, "muherte" idatzi zuenekoa kontatzen du. Mojak zaplaztekoa eman eta zigorra jarri zion.

31. "Nire bihotzekoa da euskaraz egitea"

- **Erref**: TOL-053/041
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:51:09. **Bukatu**: 00:52:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua
- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:
Eskolan, euskaraz hitz egitea debekatua zegoen. Kalean ere ez zen euskaraz hitz egiten. Plazara joaten zenean, baserritarrekin euskaraz hitz egiten zuen; tratua beti euskaraz egiten zuen. Amona batek gaztelaniaz hitz egiten zion Marianiri, eta berak, berriz, gaztelaniaz jakinagatik euskaraz egiten zion; "ni abuela naiz" esaten zion.

32. Falangea eta 'Sección Femenina'

- **Erref**: TOL-053/043
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:53:26. **Bukatu**: 00:55:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura
- Politika » Jarrera politikoak » Falangistak

Laburpena:
Tolosako gazte jendea, falangera joaten zen. Haren eraginaz hitz egiten du. Mutilak militar gisa sartzen ziren, eta hainbat gauza ikasten zituzten. Neskak, berriz, Sección Femeninan ibiltzen ziren, eta eskulanak egiten zituzten.

33. 'Sección Femenina'ko txartela ezinbestekoa

- **Erref**: TOL-053/044
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:55:04. **Bukatu**: 00:56:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura

Laburpena:
Edozein titulu ateratzeko (ikasketak, pasaportea, gidabaimena...) Sección Femeninako txartela aurkeztu behar izaten zen. Sección Femeninan ibili gabe ezkonduta egonez gero, ez zuten txartelik eskatzen emakumeak bazuelako "nork gobernatu".

34. Diru kontuak, bien izenean

- **Erref**: TOL-053/045
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:56:36. **Bukatu**: 00:58:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Behin ezkonduta, bankuko dirua eta ondasunak senarraren izenean jarri ohi ziren. Marianik bankuan kontua ireki zuen, ezkongabea balitz bezala eta, gero, senarra ere jarri zuen erabiltzaile gisa. Kontuko diruarekin zerbait egiteko, elkarren baimena behar zuten. Hori salbuespena zen garai hartan.

35. Euskal izenak frankismo garaian

- **Erref**: TOL-054/002
- **Iraupena**: 0:00:42. **Hasi**: 00:03:38. **Bukatu**: 00:04:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Errepublika garaian jarritako izen euskaldunei buruz hitz egiten du. Frankismo garaian, ezin ziren aipatu ere egin.

36. Korneta entzutean, eskua altxatu eta gelditu beharra

- **Erref**: TOL-054/003
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:04:20. **Bukatu**: 00:05:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Gerra zibila hasi zenean, Marianik hiru urte zituen. Gaueko zortzirenetan "isiltasuna" jotzen zuten. Udal artxibotik jotzen zuten korneta, eta herri guztitik entzuten zen; kalean harrapatuz gero, eskua altxatu eta gelditu egin behar izaten zen.

37. "Silencioak" kalean harrapatu

- **Erref**: TOL-054/004
- **Iraupena**: 0:01:48. **Hasi**: 00:05:27. **Bukatu**: 00:07:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Gerra garaiko debekuei buruz hitz egiten du. Gaueko zortzietan korneta jotzen zen, eta ezin izaten zen kalean ibili. 'Silencio'-ak kalean harrapatuz gero, tokian gelditu eta eskuineko besoa altxatu behar izaten zen. Anaia gaixo zela eta, Mariani eta amari botika bila zihoazela 'silencioak' kalean harrapatu zienekoa kontatzen du.

38. "Bandera nazionala" jarri beharra

- **Erref**: TOL-054/005
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:07:15. **Bukatu**: 00:08:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Gerra garaia du hizpide. Egun seinalatuetan, "bandera nazionala" jarri behar izaten zen balkoian. Aguazila joaten zen etxez etxe, eta balkoiak apaintzeko agindua ematen zuen.

39. 'Cara al Sol' eta "ereserki nazionala"

- **Erref**: TOL-054/006
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:08:36. **Bukatu**: 00:09:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Gerra garaia du hizpide. Eskolan, mojetan, Cara al Sol eta "ereserki nazionala" abestu behar izaten zituzten. Behin lehen jaunartzea egin eta gero, ez zuten kantatu.

40. "Soldadu nazionalen" desfileak San Frantzisko pasealekuan

- **Erref**: TOL-054/007
- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 00:09:45. **Bukatu**: 00:10:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Egun seinalatuetan, "soldadu nazionalen" desfileak izaten ziren San Frantzisko pasealekuan. Desfileetatik ihes egiteko, Betelura joan ohi zen bizikletaz. 12 urte bitartean, igandero joaten zen Betelura aitona-amonak bisitatzera.

41. Etxez sarritan aldatu

- **Erref**: TOL-054/009
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:15:10. **Bukatu**: 00:16:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Gerra etorri zenean, Marianiren familia Tolosan geratu ziren. Jende asko alde egin zuen. Etxez sarritan aldatu ziren, Laskurain kaleko etxera joan ziren arte.

42. Hustutako etxeak, gobernuarentzat

- **Erref**: TOL-054/010
- **Iraupena**: 0:00:39. **Hasi**: 00:16:11. **Bukatu**: 00:16:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Gerra etorri zenean, jende askok alde egin zuen Tolosatik. Hutsik geratu ziren etxeek beretzat hartu omen zituen gobernuak. Sección Femeninako etxea gobernuak beretzat hartua izan zen.

43. Garai bateko San Frantzisko pasealekua

- **Erref**: TOL-054/012
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:18:00. **Bukatu**: 00:19:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Gerra garaian, desjabetutako etxeei buruz hitz egiten du. San Frantzisko pasealekuan, Tolosako "jauntxo jendea" bizi zen. Bertan ziren Sección Femenina eta mojak ere.

44. Euskaraz egiteagatik, ilea moztu eta errizino-olioa hartu behar

- **Erref**: TOL-054/014
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:19:33. **Bukatu**: 00:21:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Euskaraz hitz egiteagatik eta soldaduengana joategatik zer zigor jartzen ziren aipatzen du: ilea moztu eta errizino-olioa ematen zien, beherakoa eragiteko. Gero, herrian zehar ibiltzera behartzen zuten jendea, lotsa pasako.

Transkripzioa
- Eta ez dakit Tolosan gertatu zen emakumeei illia moztia eta…
- Bai, bai, adibidez, euskeraz hitz egitteagatikan eta —bueno, ni ya [hoi koxkorrita] nitzen— soldaduengana juteagatikan. E? Soldaduengana jun eta han harrapatu eta illea moztu, baiño raso. Eta ekarri… este… […] errekatikan bide guztia lau soldadu arten eta sargentoa-edo zana aurretikan. Udaletxera ekarri eta lotsa pasarazi Tolosa barrenen. Tolosa barrenen. Eta [illeik ez], kaskamotza- kaskamotza. Baiño makinillakin dena pasa, e? Oain edozeiñek eamaten du horrela, baiño… Bueno, oso desatsegiña. Oso desatsegiña. Etxea jun eta amai esan nion “Jo, ikusi ditut hola ta hola”, “Ez da beittu behar”. Ez, ez da beittu behar, baiño… Tolosan barrenen ibiltzen baldin [badittuzte, ez dezu ikusten?]. Eta euskera hitz eitteatikan ere bai. Eta “aceite ricino” ematen [zieten]. “Aceite de ricino, ala, a litros”. Oseake…
- Illea moztu ta “aceite de ricino” eman?
- Bai. Oseake… “hechas un trapo”.
- “Aceite de ricino” hori beherakua…
- Jo, beherakoa… eta kakalera! Kakalera ematen dizu. Baiño… Eta hartzeko, hartzeko hobeto hiltzea, e? Oso desatsegiña da hartzeko. Oso desatsegiña.

45. Errizino-olioa

- **Erref**: TOL-054/015
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:21:13. **Bukatu**: 00:22:03

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Errizino-olioa zertako erabiltzen zen kontatzen du: betekada kasuetan koilarakada bat hartu ohi zen. Beherakoa eragiten zuen.

46. Jangela soziala

- **Erref**: TOL-054/016
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:22:03. **Bukatu**: 00:24:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Tolosako jangela sozialari, 'auxilio sozial'-ari buruz hitz egiten du. Alargunak, gerran desagertutakoen senideak, umeak... joan ohi ziren jangela horretara. Mariani leihotik egoten omen zen jangelara begira. Jangelako gorabeherak kontatzen ditu: umeei eskuak garbitzeko eskatzen zien, jan aurretik errizino-olio koilarakada bat ematen zien, jateko zerbait zuria ematen zien...

47. 'Auxilio sozial', 'gota de leche' eta Gurutze Gorria

- **Erref**: TOL-054/018
- **Iraupena**: 0:01:53. **Hasi**: 00:24:39. **Bukatu**: 00:26:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Rondilla kalean zeuden 'auxilio sozial', 'gota de leche' eta Gurutze Gorriko laguntza zerbitzuak. Medikuek dohainik ematen zuten zerbitzua Gurutze Gorrian; medikuak derrigortuta zeuden astean behin han zerbitzua ematera.

48. Baserritarren esnea entregatu behar

- **Erref**: TOL-054/019
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:26:32. **Bukatu**: 00:27:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Baserritarrak behartuta zeuden litro bat esne "gota de leche"-n entregatzera. Baserritarrak jeneroarekin herrira sartzerako, "arbitrios" izeneko kaxeta batean zergak ordaindu eta esnea utzi behar izaten zuten; kaxeta hori non zegoen kontatzen du.

49. Emakumeak paper-fabrikara

- **Erref**: TOL-054/020
- **Iraupena**: 0:00:47. **Hasi**: 00:27:37. **Bukatu**: 00:28:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Tolosaldeko lantegiak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra ondoren, emakume askok egiten zuen lan SAM paper-fabrikan. Lanean ziren bitartean, emakume horien haurrak 'Siervas de Jesus' babes-etxean zaintzen zituzten.

50. 'Margaritas' emakume karlisten mugimendukoa

- **Erref**: TOL-054/022
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:29:06. **Bukatu**: 00:31:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

Laburpena:
'Margaritas' emakume karlisten mugimendukoari buruz hitz egiten du. 'Margariten' jatorria, eginkizunak... Mariani, haurra zela, 'margarita' izendatu zuten; eta, horren adierazle, txapel zuria jantzi zuen 1939 aldera arte. Juanita Kapaña tolosarra aipatzen du; kantinera zen eta frontean zer eginkizun zituen aipatzen du.

51. 'Círculo Carlista' eta batzokia

- **Erref**: TOL-054/023
- **Iraupena**: 0:00:44. **Hasi**: 00:31:43. **Bukatu**: 00:32:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak

Laburpena:
Gerra aurretik, Tolosan baziren Círculo Carlista eta batzokia. Gero, falangearen esku geratu eta Círculo Carlista y Tradicional y de las JONS izena hartu zuen batak, eta arte eta lanbide eskola jarri zuten bestean.

52. Gerrako ospitalea

- **Erref**: TOL-054/025
- **Iraupena**: 0:01:15. **Hasi**: 00:33:13. **Bukatu**: 00:34:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:
Gerrako kontuak ditu hizpide. Frontetik iristen ziren zaurituak Tolosan zegoen gerrako ospitalera eramaten zituzten; lehenago miserikordia izan omen zen. Marianiren senide bat han egon zen Maltako sukarra zuelako.

53. Gerrako umezurtz eta alargunak

- **Erref**: TOL-054/026
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:34:28. **Bukatu**: 00:35:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Alarguntasuna
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Familia eredu desberdinak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerrako kontuak. Gerran aita eta senarra galdu zuten umezurtz eta alargunei buruz hitz egiten du. Jangela sozial eta 'gota de leche'-n jaten eman ohi zien. Okindegietan, ogia ematen zien.

54. Olur litografia eta gizarte zerbitzuak

- **Erref**: TOL-054/029
- **Iraupena**: 0:01:23. **Hasi**: 00:36:51. **Bukatu**: 00:38:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Tolosaldeko lantegiak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
16 urte zituela, Olur litografian aritu zen lanean. Han lanean zebilela, gizarte zerbitzuetan laguntzeko agindua eman zioten. Gizarte zerbitzuetara joaten ez bazen, astean irabazten zituen 37 pezetatatik bost kenduko zizkiotela esan zioten. Marianiren ama karlista zen, eta ez zion utzi falangisten gizarte zerbitzuetara joaten. Gauzak horrela, lana utzi behar izan zuen.

55. Mutilentzat, falangea edo arte eta lanbide eskola

- **Erref**: TOL-054/030
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:38:14. **Bukatu**: 00:39:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Tolosaldeko lantegiak

Laburpena:
Diktadura garaiari buruz ari da. Senarra eta anaia 14 urterekin hasi ziren lanean. Lantegien izenak aipatzen ditu. Lanetik ateratakoan, mutilek falangera edo arte eta lanbide eskolara joan behar izaten zuten. Marianiren senarra falangera joan zen, eta han musika ikasi zuen. Anaia, berriz, arte eta lanbide eskolan ibili zen.

56. Josten ikastera

- **Erref**: TOL-054/031
- **Iraupena**: 0:02:35. **Hasi**: 00:39:40. **Bukatu**: 00:42:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Diktadura garaiari buruz ari da. Mariani ez zen Sección Femeninara joan, baina jostun batekin ikasi zuen josten. Zer lan egiten zituzten kontatzen du. Emakumeak etxekoandre ona izaten ikasi behar zuela dio.

57. Ezkondu eta gero, lana utzi behar

- **Erref**: TOL-054/032
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:42:15. **Bukatu**: 00:43:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Diktadura garaiari buruz ari da. Neskak 14 urterako lanean hasten ziren. Behin ezkondu ondoren, lana utzi ohi zuten. Lana uzteagatik propina jasotzen zuten; derrigortuta uzten omen zuten lana.

58. Alargunak eta eskaleak

- **Erref**: TOL-054/033
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:43:48. **Bukatu**: 00:46:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Alarguntasuna
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Diktadura garaiari buruz ari da. Emakume ezkonduek ezin zuten etxetik kanpo lanik egin. Alargunek, desagertutakoen emazteek eta pobreek zuten lanean edota eskean ibiltzeko baimena. Eskean aritzen ziren emakumeei buruz hitz egiten du.

59. Larunbatetan, 'casa de baños'-era

- **Erref**: TOL-054/034
- **Iraupena**: 0:03:14. **Hasi**: 00:46:20. **Bukatu**: 00:49:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:
Neskame joan aurretik, ez zuen ezagutu etxean dutxarik. Lehenago, 'casa de baños'-era joaten ziren garbitzera; non zegoen aipatzen du. Bainuetxeko prezioak aipatzen ditu: 25 zentimo dutxatzea, 30 zentimo bainera, 50 zentimo toallarekin... Larunbatetan joan ohi ziren, eta jende asko izaten zen bertan.

60. Nobio eta ezkontza kontuak

- **Erref**: TOL-054/038
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:54:34. **Bukatu**: 00:57:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Nobio garaiko kontuak aipatzen ditu. Senarra nola ezagutu zuen. Elkarrekin hasi eta sei urte eta erdira ezkondu ziren. Esposatu ziren egunari buruz hitz egiten du.

61. Dantzaldiak eta nobio garaia

- **Erref**: TOL-054/040
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 01:01:47. **Bukatu**: 01:03:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Igandetan, dantzara joan ohi zen plazara. 18-19 urte zituenean, frontoian egiten omen zen "dantza itxia": sarrera ordaindu behar izaten zen. Han ezagutu zuen senarra. Mariani prest zegoen ezkondu aurretik elkarrekin bizitzen jartzeko, baina senarrak ezkontzea nahiago zuen. Elizaren indarra aipatzen du.

62. "Euskara parerik gabekoa da"

- **Erref**: TOL-054/046
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 01:12:04. **Bukatu**: 01:14:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:
Euskararekiko zer sentimendu duen kontatzen du. Hainbat bizipen izan ditu euskaraz egiteagatik: Ingalaterran gertatutakoa kontatzen du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-24

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com